

STARCŮV DOPIS

1. července

Jen Hadrář může mít takové známosti, nikdo jiný. Zná všelijaké podivné lidi, ptáčníky, tuláky, blázny a snad i krajánky, chodí li ještě nějací světem, a tak někde našel i svého pomateného geologa. Vlastně, kdo ví, snad ani pomatený není: jen oči mu prý blouznivě svítily, když hovořil o zakletém, strašidelném ostrově, a o svém dávno ztraceném noži. A potom ten dopis! Nikdy bych se neodvážil srovnávat starého, učeného geologa s bláznem, nebýt toho prapodivného dopisu, který nedávno přinesl Hadrář na schůzku s ještě podivnějším vysvětlením.

"Byl jsem včera u něho. Žije daleko za městem v lese ve starém domě a starých šatech a na lidech mu zřejmě moc nezáleží. Říkal jsem mu, že letos chceme jet na prázdniny někam, kam by se jiní chlapci neodvážili, ale že nevíme, jestli takový kraj vůbec existuje. Dlouho mlčel, rozmýšlel se. Pak mě zkoušel, snad aby věděl, co umíme a vydržíme. Asi jsem obstál, protože beze slova vytáhl papír a psal. Těch pár řádků mu trvalo hrůzu času, protože si při tom pořád něco pro sebe povídal, na něco vzpomínal, oči mu svítily a úplně přitom na mne zapomněl. Bylo už skoro šero, když skončil. Pak povídal: "Pár roků jsem už tam nebyl a leccos se asi změnilo, ale slunce nad mým ostrovem jistě dosud svítí a stříbrnou dýku asi také ještě vítr neodvál. Nikomu jsem ještě o tom ostrově zbytečně nevypravoval, ale teď už je to jedno, jsem starý. Procestoval jsem hodně, ale nikde jsem nezažil tak nádherné, osamělé a žízňivé dny, jako v tom tichém a zakletém kraji, kde tě poleká i tvůj vlastní hlas. Ztratil jsem tam kdysi svou stříbrnou vykládanou dýku, kterou jsem si přivezl z Kanady. Zapomněl jsem ji u jedné neznámé propasti, kterou jsem objevil v jižní části ostrova, Když jsem se tam chtěl druhý den vrátit, nenašel jsem v těch houštinách ani propast, ani svou dýku. Jako by se po nich země slehla. Kdo ví, snad se to podaří vám, dám vám i svůj starý pláněk. Pamatuji se, že nad ústím toho tmavého jícnu do hlubiny se skláněly dva obrovské prastaré dřiny. Není to obyčejný kraj a není to tábořiště pro mazlíčky. Tady máš můj dopis, chlapče a neporozumí li mu tři skauti, pak žádná škoda, nedorostli ještě pro bílý, zakletý ostrov. A teď už jdi, chci být už zase sám. Tak jsem rychle vypadnul."

Hadrář skončil na něho nezvykle dlouhou řeč a rozpačitě držel dopis v ruce.

"Je to trochu zvláštní, číst něco takového od starého muže, ale zdá se mí, že skoro všemu rozumím. "Přečtu to raději sám" dodal ještě rychle, když viděl, že Pulda sahá nedůvěřivě po dopisu. Byl to prazvláštní dopis, který jsme slyšeli onoho večera!

"Tlucte do bubnů: zakletý ostrov čeká! Sto metrů nad slanou řekou stojí bílé skály a chrání ostrov ze všech stran. Nahoru projde jen statečný pěšák: a najde tam strašidelný a nevidaný kraj. Stačí chybný krok: a zmizí navždy v propasti. Bodne nůž do stromu: a nikdy víc ho v houštinách nenalezne. Ztratí směr: a nenajde již v bílých pláních svůj tábor. Zapálí oheň: a plameny voní. Hledá lidi: a nepotká je. Hledá vodu: a zemře žízni, nezná li klíč k tajemství ostrova: dešťové kapky v KOČIČÍ DÍŘE, 20 26 55" východní délky a 48 36 66" severní šířky. Zakletý ostrov:pláně a lesy, bílé závrtý a černé propasti, velcí hadi a modré ještěrky, slídíví vlci a nevidaní ptáci, neznámé keře. Buben již rachotí: jdi, jsi li muž, a nad pustými pláněmi zazpívej vítěznou píseň!"

Hadrář skončil. Bylo ticho a nikdo z nás se nesmál podivnému starcovu dopisu. Byli jsme

vzrušení představou neznámé země, která kdesi na nás čekala. Nikdo nepromluvil, ale i bez slov bylo jasné, že musíme vypátrat tajemství zakletého ostrova a smysl podivného dopisu.

Na přípravu zbývalo sotva několik týdnů a čekalo nás mnoho práce. Rozcházelí jsme se toho večera a všichni jsme si opakovali čísla, udávající zeměpisnou polohu ostrova, která nás teď jediná spojovala s tou podivnou zemí. Dny pak rychle ubíhaly: starcův dopis jen nerad a zvolna vydával zašifrovaná tajemství. Do odjezdu nám ode dneška zbývají dva týdny a dosud nevíme zdaleka všechno. Včera například přivedl Hadrář na schůzku starého cikána, který se zapřísahal, že kočičí díra se řekne mačkajuk. Nevěděl jsem, co si mám o tom myslet do té doby, než jsme na padesát let staré Hadrářově mapě našli kupodivu podobně psané slovo právě uprostřed "našeho" ostrova! Macskalyuk, to slovo nás teď bude pronásledovat i ve spánku!

MACSKALYUK

1. srpna

Táhneme již několik hodin po zakletém ostrově. Stařec nelhal: tak podivnou krajinu jsme dosud ještě nikdy neviděli. Držíme se při pochodu všichni spolu jako kuřata: zdá se nám, že kdybychom se tady ztratili, tak bychom se už víckrát nesešli. Dokonce i Hadrář ztratil svou obvyklou jistotu. Od té doby, co jsme přešli Slanou řeku a prodrali se zarostlými skalami vzhůru na planinu, jdeme stále se sluncem v zádech a přesto bych přísahal, že stejnou houštinou procházíme již podruhé či potřetí a že týmž závrtem se trmácíme již popáté. Jako na měsíční krajině se před námi objevují ty podivné krátery, jeden za druhým, patnáctý, dvacátý, konce jim není. Obcházejí ty hluboké kruhové díry do země a ztrácíme při tom čas i směr. Jít přímo je mnohem horší: houštiny na dnech závrtů jsou takřka nepropustné. Cítíme, že v tomto kraji by dovedly zmizet beze stopy i jiné věci, než starochova stříbrná dýka. Trpíme velkou žízní, kraj je zde zcela bezvodý, ale Pulda nedovoluje pít ze železné zásoby: vždyť nikdo z nás neví, kde se skrývá tajemná Kočičí díra s vodou a jak dlouho ji budeme hledat. V žáru slunce je slyšet jenom bzukot hmyzu, jinak je veliké ticho. Brzy bychom již měli vyjít z těch ukrutných křovin: střední a severní část planiny má být holá a pustá. Divoké ptačí třešně, které objevujeme ve spoustách v houštinách, jsou naší spásou. Jejich malé, nesmírně sladké a šťavnaté plody zahánějí žízeň. Nejsme sami, komu krásné stromy slouží: vyletují z pod nich hejna jeřábů. Na padlém kmeni louskají třešňové pecky pestří dlaskové tlustými zobáky. Pod kmenem leží závěje dužin a skořápek, zdá se, že dlaskové jedí jen sladké jádro. Táhneme houštinami dál přímo k severu.

2. srpna

Noc byla nádherná a hvězdnatá a spali jsme bez stanů, ale také bez vody. Z houštin jsme vyšli až dnes dopoledne. Před námi se do nedohledna rozevřel kraj bílých útesů, škrápů a závrtů.

Šedesát čtverečních kilometrů krasu! I tady jsou desítky, snad stovky okrouhlých závrťů, ale jsou již skoro holé, jen na jejich úbočích dodnes rostou ojedinělé obrovské břízy, jalovce a řídké keře. Jsme ve středu ostrova. Hadrář s Puldou prohlíží mapu: přes celou planinu se táhne hrozivý nápis BEZ VODY. Ta slova mi připomínají rány na buben ze starcova dopisu. Ostatně, každou další hodinou, strávenou na ostrově, se přesvědčujeme, že jeho dopis nelhal: když včera večer přikládal Pulda na oheň suché větve dřínů, svídy a jalovce, které tu všude rostou, oheň skutečně nádherně voněl! Usínali jsme sice se žízní, ale zato s nadějí, že i Kočičí díru šťastně objevíme.

A právě proto teď sundává Hadrář batoh a obchází s mapou krajem. Chodí stále v širších kruzích, je stále menší a menší. Jako zvíře prolézá neúnavně všemi závrty, vidím, jak v nich mizí, po dlouhých minutách se vynoří na opačném okraji a ztratí se pak v další prohlubni. Slunce obchází krajem, vzduch nad plání se chvěje vedrem. Teď všude kolem nás pískají o překot sysli: nad nimi krouží dravý pták s nezvykle hluboko vystřiženým ocasem. Stavím pomalu, s lenivou důkladností stany. Rád bych věděl, co uděláme, nenajde li Hadrář tu podivnou díru do země, kterou domorodci nazývají Macskalyuk. Ale přesto: na tak nádherném místě jsme ještě nikdy netábořili!

3. srpna

Hadrář vydržel včera obcházet pláň až do večera. Už se ani nepotil, jen obličej měl pokrytý šupinkami soli. Jenže po Kočičí díře jako by se země slehla. Vypadalo to na smrt žízní nebo neslavný konec výpravy. Pulda natrhal všelijaké voňavé rostliny, uvařil z posledních kapek vody čaj, a pak už jsme leželi v houstnoucí tmě před stanem kolem ohně. Nad plání se nesl jen zvláštní hlas nočního hmyzu, který jsme u nás nikdy neslyšeli. Vzpomínali jsme na starého geologa a v míru usnuli.

V šest hodin ráno zazněla nad plání první "vítězná píseň": třicet metrů od stanů objevil Pulda ve stěně nejbližšího závrťu nevelký okrouhlý otvor. Skoro bych přísahal, že tam včera nic takového nebylo. Když se z něho vyplazil po bříše, měl ve vlasech vodu a zaječel na pláň zalitou ranním sluncem: "Dostal jsem tě, Kočičí díro!" Rázem nám zezlátnul svět. Klíč k zakletému kraji byl nalezen: na konci několikametrové úzké chodby se v mihotavé záři zápalky třpytilo podzemní jezírko!

MÍR VELKÉ PLÁNĚ

18. srpna

Nemluvíme o tom, ale cítíme to všichni: ticho bílého ostrova a zvláštní mír jeho plání nás pozměňují. Prožíváme nádherné medové dny úplné svobody. Pryč jsou už první dny horečnatého pobíhání po ostrově a hledání neznámých věcí. Teď už jen tiše těkáme po kraji,

nad kterým se zastavil lidský čas. Jako dávní lidé jen sbíráme, co nám země poskytuje. Vonné rostliny na čaj. Ořechy. Rozbízíme kameny tisíce lískových ořechů, kterými je ostrov porostlý. Pulda šmejdí po houbách a připravuje z bedel a žampionů, kterých je tu všude plno nejlepší jídla, o kterých se mi doma nesnilo. A Hadrář vydrží dlouhé hodiny líčit oka u syslích děr. Chyceným hlodavcům prokáže řádné lovecké pocty a odevzdá je Puldovi. Ze začátku ovšem dalo Hadrářovi práci ho předsvědčit, že sysli jsou řádným úlovkem a musí být snědeni. Jakmile nedůvěřivý, ale mlsný Pulda ochutnal první sousto, zapomněl na škrkavky, motolice, tasemnice, mor a choleru, který se bál a začal připravovat sysly na mnoho způsobů. Sysli na opeškách. Sysli se špičkou česnekovou. Pečení sysli s ořechy a pastinákem. S dobromyslí a šalvějí. S kompotem z rozvařených kyselých dřínů a dřišťálů. Většinou k tomu přikusujeme placky: pytel kukuřičné mouky stojí v rohu stanu a jak se prázdní, ukazuje jako nemilosrdné přesýpací hodiny, že brzy už přijde čas zvednout kotvy. Jsme na ostrově osmnáctý den a již se nám zdá divné, že někde mohou být velká hlučná města, auta a domy. Pulda i Hadrář mají už za sebou třídenní osamělé výpravy. Bloudili, každý sám, se zásobou vody ostrovem a hledali starcův poklad, stříbrnou dýku. Ale marně : ostrov své tajemství nevydal a Dřínová propast jako by se v zemi propadla. Místo dýky přinesl Hadrář ze své výpravy neméně tajemné dva plátěné pytlíky. Když otvíral větší z nich, mumlal cosi o starcově dopisu. Pulda se naklonil blíž, ale vyjekl úlekem: z pytlíku se pomalu a důstojně vyplazil na slunce obrovský, metr a půl dlouhý had. Nikdy jsem tak velkého a tak podivně zbarveného hada u nás neviděl. Sunul se přímo na Puldu. Ten jako hypnotizován ustupoval, zakopl o stanový kolík a padl. Vřeštěcího, ale pohybu neschopného Puldu had důkladně očichal jazykem a plazil se dál. Brzy zmizel v houští za stanem. Byla to nejedovatá jižní užovka, která žije na stromech. Pulda si uplivil, vstal a než mohl začít nadávat, vsunul Hadrář opatrně ruku do druhého pytlíku. Pulda se odklidil. Hadrář rejdl rukou po pytlíku, tvář se mu náhle zkrivila bolestí, ale vydržel: s kouzelnickou úklonou vytáhl pak zářivě zelenou ještěrku. Byla neuvěřitelně dlouhá a nádherná: měřila čtyřicet centimetrů a měla leskle modrou hlavu a hrdlo. Když ji Hadrář pustil, zmizela bleskurychle v kamení a o Puldu se kupodivu nestarala. Hadrář si ocucával nevýslovně špinavé a zanícené prsty: ještěrka ho zřejmě kousla do staré rány.

A ještě něčím přispěl Hadrář ke společnému odhalování tajemného starcova dopisu: večer po svém návratu mi předal pro kroniku seznam "neznámých keřů", které v naší ohromné a požehnané ostrovní zahradě objevil: mahalebka, tušalaj, měchýřník, brslen, tavolník, krušina, dřišťál, střemcha, zimolez, řešetlák, dřín, kalina, ptačí zob, svída, klokoč, skalník, zimnár, hloh, babyka, černoklen, muk a břek. Neměl jsem tušení, že vůbec takové dřeviny existují, a to prý Hadrář ještě vynechal "obyčejné stromy". Na druhé straně mám vlastně štěstí: Hadrář se totiž každý rok zblázní do jiné skupiny zvířat nebo rostlin a loni jsem proto musel psát do kroniky asi sto druhů trav, které na táboře sebral a pracně podle tlustého botanického klíče určil.

A konečně a Hadrář objevil i toho "nevidaného ptáka", o kterém mluvil starcův dopis - zvláštního, podivného strnada s černými pásky na šedé tváři, který nežije nikde jinde, než tady. Na Puldově kontě přibýly jen dvě věci z dopisu, ale zato velmi důležité: když se on vrátil ze své neúspěšné výpravy za stříbrnou dýkou, vykládal mrzutě, že ho na konci planiny pozorovali k večeru čtyři velcí psi. Když ho Hadrář přátelsky upozornil, že to byli vlci, kteří s námi na ostrově žijí, zbledl a do večera s ním už nebyla řeč.

A ještě jednou jsme viděli Puldu bledého: trhali jsme ořechy a Pulda náhle vykřikl. Na dně malého zarostlého závrtu, jen dva kroky od jeho nohou, se otvíral jícen propasti. Nebyl to pěkný pohled. Stačil neopatrný krok po vlhké skále a Pulda by zmizel v hlubině. Tmavý, mnohametrový kruhový otvor se propadal kolmo do země. Kámen, který jsem vhodil dovnitř

padal dlouho, velmi dlouho. Z hlubiny stoupal chlad a padající kámen v ní vyvolal zvláštní zvonivý zvuk. Propast jsme proto pojmenovali Zvonivou dírou a nebyla to jediná propast, kterou jsme na ostrově našli. Ale ta, o kterou jsme nejvíc stáli, Dřínová propast se stříbrným nožem, zůstává stále skryta v neznámu jižních končin ostrova!

STŘÍBRNÁ DÝKA

24. srpna

A právě kvůli té propasti se chystám na svou poslední velkou cestu. Rána už bývají chladná, kukuřice v pytli ubývá a noci přibývá a podzemní jezírko je už zase znovu plné dešťové vody. Lískové ořechy už dozrály a zdá se, že letos přijde podzim brzy. Zbývá objevit už jen jediné to, co se nepodařilo Puldovi ani Hadráři: poslední tajemství ostrova, starcovu stříbrnou dýku. Hodný Pulda se tváří ustaraně, jako když indiánská matka vypravuje nejmladšího syna na nebezpečnou zkoušku odvahy: pečlivě pro mne odměřuje kukuřičnou mouku. Hadrář hledá starcův plán a zdá se, že by šel nejraději se mnou. Plním dvě láhve vodou. Ledabyly si pískám, ale oba na mně asi vidí, že mám strach z houštin, samoty i propastí. Dopisuji deník a za chvíli odejdu.

Je večer, ležím blaženě a unaveně na kraji velkého závrtu. Stmívá se, nad lesem vychází měsíc. Dřínovou propast jsem dosud nenašel, ale přesto cítím velkou radost, že jsem se vůbec odvážil odejít z tábora sám do houštin. Nevím, kde jsem a nevím, jak zítra nadu tábor. Hadrářův kompas sice ukazuje k severu a jít tím směrem je také jediné, co mi zbývá, ale minu-li tábor, pak mi buď sám duch tohoto ostrova milostiv. Také hlas ostrova je jiný než při naše příchodu: neslyším už ten zvláštní noční hmyzí zpěv. Je ticho, jalovec dohořívá. Zítřejší den rozhodne.

26. srpna

Poslední den na ostrově. Stany jsou stržené, Pulda uklízí tábořiště a za hodinu všichni odcházíme. Vychází bledé slunce. Jsem nesmírně šťasten: když jsem se včera ráno probudil sám uprostřed houštin, nevěřil jsem, že právě já vyplním starcovo přání. Dopil jsem hořký mátový čaj, kterému lístky šanty dodávaly lahodnou citrónovou příchuť, zabalil spací pytel a vydal se zase nazdařbůh křížem krážem ostrovem. Po čtyřech hodinách plahočení, rozedrán od hlohů, šípkových růží a trnek jsem v houštinách narazil na malou světlinu nezvyklého tvaru: palouk připomínal sekeru, jejíž topůrko směřovalo k jihozápadu. Svěží tráva a podletní květy působily podivně uprostřed suchých, vrstvami spadaného listí pokrytých houštin. A tehdy jsem si vzpomněl: na starcově plánu byla přece zakreslena louka podobného tvaru! Rychle jsem vytáhl ten potrhaný papír: opravdu tam byla. Louka, kterou starý geolog marně podruhé hledal a jejíž úzká část i na jeho mapě směřovala k jihozápadu. A Dřínová propast byla zakreslena pouhých sto dvacet kroků odtud přesně východním směrem! Vrhli jsme se s kompasem do

houští a počítal horečně kroky. A pak, docela neočekávaně se to stalo. Duch ostrova a štěstí mi tentokrát přáli: nad nevelkým závrtem, zarostlým nejdivočejším houštěm, jsem náhle spatřil rudou barvu. To se nad ním skláněly dva obrovské staré dřínky a jejich velké, červené plody zářily v slunci! Zpod dřínů, ze zemských hlubin, stoupal chladný, vlhký, plísňí vonící vzduch. Vápencové stěny mizely strmě v propasti a kam až jsem mohl dohlédnout, byly porostlé nezvykle svěže a sytě zelenými řasami a mechy. Z vděčnosti jsem klekl na kolena: podařilo se mi to, na co Hadrář ani Pulda nestačili! Zvedl jsem oči a pak jsem Ji spatřil: nad propastí, v kmeni dřínu vězela hluboko zabodnutá čepel staré dýky. Její tmavou dřevěnou rukojetí prokvétaly žilky začernalého stříbrného tepaného kování. Mnoho let asi přešlo nad starým nožem, než ho zase spatřil lidský zrak: strom už obalil ránu závalem a dalo mi velkou práci vytrhnout nůž z tvrdého dřeva. Byl můj! Chtělo se mi zpívat radostí, ale náhle jsem neočekávaně pocítil neznámou tíseň. Jako by sám duch zakletého ostrova měl vystoupit z té černé propasti po mýma nohama. Otočil jsem se a jako by mi země pod nohama hořela, hnán tou nevysvětlitelnou bázní, jsem pospíchal přímo k severu. Šel jsem dlouhé hodiny tam, kam ukazovala střelka kompasu. Houštinám nebylo konce: přísahal bych, že bych už měl být na planině. Nad večerním obzorem se rychle stahovaly tmavé bouřkové mraky. Zdálo se, že ostrov si nemíní nechat vyrvat své tajemství příliš lacino. A právě, když jsem vyšel z houštin na pláň, udeřila bouře plnou silou. Vrhli jsem se k zemi. Něco podobného jsem ještě co živ neviděl: blesky bily do temné pláně, skákaly sem a tam, jeden udeřil vlevo, druhý vzápětí vpravo. Stále blíž ke mně postupovala bouře a nezbyvalo, než ležet a věřit, že budu ušetřen. Zahučel víchř a liják, postupující za čelem bouře, mě v několika okamžicích promočil.

Když bouře minula, plahočil jsem se dál. Netrvalo dlouho a bylo silné šero. Bezradně jsem se zastavil. Čekala mě asi další osamělá noc na pláni. Napadlo mě, abych zkusil, zda pohádky nelžou: vylezl jsem na vysokou břízu a rozhlížel se po pusté pláni, nad kterou se začínala ve večerním chladnu po dešti zvedat mlha. Na severu se tyčila nejvyšší hora ostrova, kterou jsme pojmenovali Štít. Náhle jsem skutečně spatřil zář ohně, jenže právě na opačném konci pláně, než kam jsem směřoval. Bylo to nepříjemné pomyšlení, že netáboříme sami v těchto končinách, že i někdo jiný objevil náš bílý krasový ostrov. Nezbylo mi ale nic jiného, než vydat se tím směrem: stan jsem neměl a hrozila další bouře, před kterou bych se neměl kam ukrýt. Obcházel jsem opatrně závrtky a houštiny a tiše se blížil k tajemnému ležení. Najednou mě zaplavil bláznivý pocit radosti: v záři ohně jsem viděl, jak Pulda starostlivě přikládá náruč březové kůry, aby oheň byl do daleka vidět a na ni klade ještě suchý jalovec. Snopy jisker vylétly a oheň ozářil kraj. V jeho jasu jsem viděl oba naše stany, ztracené ve škrapech jako v arktické pláni. Byl jsem doma!

Nezbývalo než odejít. Vztyčil jsem vysoko ruku a stříbrná dýka se mihla vzduchem. Na to znamení jsme začali na starcovu počest zpívat vítěznou píseň. Nesla se do daleka nad tichou a opuštěnou plání zakletého ostrova.

Miloslav Nevrlý - Náčelník

(povídka vyšla ve sbírce Bílý pavouk / Avalon 2004)